

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Dispytatio I. Ante-Prædicamentalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

Philosophantis, quæ ex duobus maximè capitibus evenire solet, videlicet ex nimia rerum multitudine, & earum inter se permixtione.

VI. Probatur, quia hic liber ratione decem Classium rerum prædicamentaliū, quas continet, res multas, & permixtas, ita distinguit, ut difficile non sit Substantias ab accidentibus, & accidentia inter se distinguere, ergo, &c.

VII. Dixi, *ius magis obuius*, quia finis secundarius & remotior, est directio ræ. mentis operationis; nam ad dividendum & definiendum (quod spectat ex officio ad 1^{am}. mentis operationem) multum iuvat, res esse inter se distinctas, prout in hoc libro distinguuntur, ergo, &c.

QVÆSTIVNCVLA III.

Quis finis extrinsecus hujus Libri.

RESOLUTIO.

VIII. Dico: finis extrinsecus hujus libri, attendita mente Authoris, est demonstratio & Syllogismus.

IX. Probatur, quia, ut Aristoteles Topic. 1°. satis indicat, quidquid hic tractavit, in ordine ad artem Syllogisandi, tractavit, ergo, &c. His autem præmissis, sit

DISPUTATIO PRIMA

Ante-prædicamentalis.

DVBIVM I.

Quid Anonyma, Sinonyma, Paronyma.

RESOLUTIO I.

X. Dico 1°. Anonyma, id est, æquivoca sunt quorum nomen solum est commune, ratio verò essentia nomini accommodata, diversa, id est, sunt res diversæ naturæ, eodem nomine significatæ. Ut gallus avis, & gallus Francus respectu nominis *gallus*; res autem huiusmodi uno nomine significatæ, dicuntur æquivoca æquivocantia; nomen verò, quò significantur, æquivocum æquivocans. Hinc

XI. Colliges, tres requiri conditiones, ut aliqua sint æquivoca. 1^a. idem nomen quoad omnes affectiones grammaticales, puta litteras, Genus, quantitatem, &c. 2^a. essentia diversa. 3^a. ut diversitas essentia, sit respectu ejusdem nominis; nam quæ sub uno nomine sunt æquivoca, sub alio sunt univoca, ut patet in gallo Franco, & gallo avi, qui sub nomine animalis, sunt univoca.

RESOLUTIO II.

XII. Dico 2°. Sinonyma, id est, univoca sunt quorum nomen commune est, ratio verò essentia, nomini accommodata, eadem, id est, sunt res ejusdem naturæ eodem nomine significatæ, ut homo & brutum respectu nominis *animal*. Hujus definitionis explicatio deducitur ex præcedenti.

XIII. Adde, esse duplicis Generis univoca; aliqua latè, & ad illa sufficit eadem ratio sub eodem nomine, si hæc ratio sit illis essentialis, si verò accidentalis: undè cygnus & nix conveniunt latè univocè in albo; alia strictè (quæ sola hic videtur Aristoteles definire) & in eis debet ratio esse essentialis univocatis sub eodem nomine, uti est ratio hominis respectu Petri & Pauli.

RESOLUTIO III.

XIV. Dico 3°. Paronyma, id est, denominativa, sunt quæ ab aliquo (supple, abstracto) nominis appellationem habent (id est denominantur) solo differentia casu, id est, terminatione finali.

XV. Dixi 1°. *supple, abstracto accidentali*, quia, ex mente Aristotelis & Philosophorum, nullum concretum essentialiter est denominativum, sicut non prædicatur denominativè, id est, accidentaliter, juxta communem.

XVI. Dixi 2°. *solo Differentia casu*, id est, finali terminatione, quod ex his exemplis patet, nam albus ab albedine, iustus à justitia dicitur, quorum initiales litteræ sunt eadem, finales diversæ.

XVII. Petes discrimen inter formam denominantem, denominatum, denominativum, & denominationem.

XVIII. Respondeo, forma denominans est abstractum accidentale, ut *justitia*. Denominatum est subjectum illius abstracti ut v. g. in *justo homo*, *Deus*, &c. Denominativum est concretum ex denominato & forma denominare ut *justus*. Denominatio est affirmatio denominativi de denominato, ut *homo est justus*.

DVBIVM II.

Quenam sint divisiones, de quibus hic Aristoteles cap. 1° agit, Referuntur.

DIVISIO I.

XIX. Eorum quæ dicuntur, alia cum complexione, alia sine complexione dicuntur. Id est, terminorum, alii sunt complexi, alii incomplexi: Complexi sunt illi, quibus respondent plures conceptus; si sint complexi ex realiter distinctis, ut *homo doctus*; si ex re & modo, ut *anima unita*; si ex re & signo, ut *aliquis homo*. Incomplexi sunt, quibus respondet unicus & simplex conceptus: quare ut scias, an terminus sit simplex, attendere debes ad significatum vocis, vel eorum, quibus explicatur; ita ut ille terminus sit simplex, cujus significatum non est multiplex, ut *homo*, *corpus animatum*, *quantitas continua*, &c. Complexus, cujus significatum est multiplex, ut *animal rationale*, *nemo*, *nunquam*, &c. Unitas enim vel pluralitas ipsius soni & vocis materialiter sumptæ, parum ad complexionem siue incomplexionem termini facit, licet multum distinguantur, esse unum voce & unum significatione;

catione; nam ut vidimus, sæpè contingit aliquid esse unum significatione, & duplex voce; item unum voce, & duplex significatione: quia tamen suprà diximus, voces & res esse Vniuersales in prædicando.

xx. Adde, in Vniuersali quidem reali, pro complexione, vel incomplexione terminorum attendi significata ut significata unà vel pluribus vocibus expressa, non verò in vocali; sed voces ut voces, unum vel plura significantes; ita scilicet, ut per ly *unum significatione* præcisè ab Vniuersali reali excludantur plura significata ejusdem termini sive vocalis, sive mentalis: per ly verò unum voce præcisè plures voces habentes plura significata; æquè 1°. id est in recto significata, ut *animal rationale*, & non, *corpus animatum*, quia *corpus animatum*, utpotè res habens animam, & subiectum in recto, & formam in obliquo importans, non excluditur: nam sicut in rebus concreta accidentaliter ut *album*, quæ non significant multa æquè 1°, non excluduntur per ly *unum significatione*, ita nec in vocibus voces, quæ non significant multa æquè 1°, excluduntur per ly *unum voce*.

DIVISIO II.

xxi. **E**orum quæ sunt; alia de subiecto dicuntur, (id est, de inferiori prædicantur) in subiecto verò (puta inhætionis) nullo sunt, ut homo & cæteræ substantiæ Vniuersales: alia sunt in subiecto, & de subiecto nullo dicuntur, ut hæc *albedo* & omnes formæ accidentales singulares: alia de subiecto dicuntur, & in subiecto etiam sunt, ut *albedo* & omnes formæ accidentales Vniuersales, quæ de suis inferioribus prædicantur essentialiter, & sunt in subiecto inhætionis mediantibus suis singularibus: alia neque in subiecto sunt, neque de subiecto ullo dicuntur, ut *Petrus* & cæteræ substantiæ singulares.

DVBIUM III.

Quenam sint Regule, quas hoc cap. 1°. Aristoteles adfert, Referuntur.

REGULA I.

Ante-prædicamentalis,

xxii. **C**um alterum de altero dicitur ut de subiecto, quæcumque de predicato dicuntur, eadem etiam de subiecto dicuntur.

xxiii. Iuxta mentem Aristotelis istius Regule hic sensus est, quidquid, ex directè contentis in recta linea prædicamentali, prædicatur de predicato alicujus propositionis tamquam de inferiore, prædicatur etiam de subiecto tamquam de inferiore.

xxiv. Dixi, ex directè contentis in linea prædicamentali, quia alioqui hæc sequela esset bona, *Petrus est rationalis, sed rationale, ne quidem est substantia incompleta, ergo Petrus ne quidem est substantia incompleta.*

REGULA II.

Ante-prædicamentalis,

xxv. **D**iversorum, nec subalternorum Generum, diversæ Specie Differentiæ sunt; at sub-

alternorum easdem esse Differentias, nihil vetat.

xxvi. Hujus Regule sensus est; genera diversi Prædicamenti & quorum alterum sub altero non ponitur, habent diversas Specie Differentias; ut substantia & quantitas ejusdem verò Prædicamenti, & quorum unum sub altero ponitur, posse habere easdem, ut *corpus animatum* & *animal*, nihil vetat. Hinc aliud est Specie materiale, quod contrahit substantiam ad corpus, ab eo quod contrahit qualitatem ad qualitatem corpoream; nam illa objectivè est substantia; hæc verò objectivè Accidens; quare ly *materiale* respectu substantiæ & qualitatis est æquivocum.

DVBIUM IV.

Quid & Quoruplicia Analoga.

xxvii. **A**ntè Resolutionem Suppono Analogiam Græcè sonare similitudinem, comparisonem, proportionem, &c. Undè Analoga dici possunt ea, quæ sub eodem nomine habent aliquam similitudinem, comparisonem, proportionem, &c. Verum ad Aristotelem 4°. Metaph. cap 2°, & lib. 5°. cap 6°. conformius & definitionibus æquivocorum consonantius. Sit

RESOLUTIO I.

xxviii. **D**ico 1°. Analoga sunt quorum nomen commune est, ratio verò substantiæ nomini accommodata, partim eadem, partim diversa. Clarebit definitio explicatione specierum Analogorum.

RESOLUTIO II.

xxix. **D**ico 2° rectè cum Cajetano Analoga dividuntur in Analoga inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis. Analoga inæqualitatis sunt illa, quæ participant rationem unam univocam, cum aliqua inæqualitate perfectionis differentiarum contrahentium; sic homo & brutum sunt Analoga respectu nominis *animal*, quia rationalitas & irrationalitas, quibus *animal* contrahitur ad hominem & brutum sunt inæqualis perfectionis. De hac Analogia intelligendus Aristoteles 1° Physicorum cap. 4°. dum ait, In Genere latere multas Analogias, equivocationes, &c. Ens esse Analogum; non eodem modo dici de substantia & accidente; sed sicut sanum de corpore & medicina; non quòd Accidens sit ens tantum per ordinem ad substantiam, sicut medicina est tantum sana per Ordinem ad corpus; sed quod sicut sanum absolute antonomastice de solo corpore dicitur; ita ens de sola substantia. Quidquid enim sentiat Aristoteles, certum est ens non esse Analogum attributionis respectu substantiæ & accidentis, uti est sanum respectu corporis & medicinæ; sed ut summum inæqualitatis: verum hujusmodi inæqualitas non impedit univocationem; alioqui ferè omnes Species essent Analoga Analogata respectu sui Generis; quandoquidem omnes ferè sint inæqualis perfectionis; undè consequenter dices, dictam inæqualitatem non constituere Analogiam propriè dictam.

xxx. Analoga attributionis sunt quorum nomen commune

commune est, ratio verò nomini accommodata est partim eadem secundum terminum, partim diversa, secundum diversas habitudines ad illum. Exemplum sit animal, pulsus, & medicina respectu nominis sanum. Ad quod tamquam ad terminum tria ista dicunt habitudines diversas, nam animal ad sanum, vel potius ad sanitatem dicit habitudinem recipientis; pulsus indicantis; medicina causantis, quæ habitudines sunt diversæ ad terminum eundem: ex quo patet, quomodo Analogia habeant nomen commune, cuius ratio sit partim eadem, propter eundem terminum; partim diversa, propter diversas habitudines ad illum. Sed

xxx. Petes, cur hæc Analogia vocentur attributionis.

xxxii. Respondeo: quia in eis nomen commune, ita uni illorum primario attribuitur, ut cæteris per ordinem ad illud attribuitur; nam esse sanum, primario convenit animali; eo quod animal intrinsecè sanitatem habeat: pulsui verò & medicinæ non nisi secundario, eo quod intrinsecè sanitatem non habeat; sed extrinsecè duntaxat, ut signum & causa illius intrinsecè animali inexistentis: hinc patet, cur dicatur nomen Analogum simpliciter stare pro primario & famosiori significato, quia scilicet nomen illi intrinsecè convenit.

xxxiii. Adde, non obstante eo, quod nomen sanum respectu illorum trium sit Analogum, esse tamen univocum respectu plurium alterutrum illorum, puta vel respectu plurium animalium tantum, vel respectu plurium pulsuum tantum, vel respectu plurium medicinarum tantum; quia omnia animalia univocè conveniunt in ratione intrinsecè recipientis sanitatem; omnes pulsus in ratione extrinsecè indicantis, &c.

xxxiv. Analogia proportionalitatis sunt quorum nomen commune est, ratio verò nomini accommodata, simpliciter quidem diversa est, sed proportionaliter eadem.

xxxv. Dixi, simpliciter diversa, quia nuda proportionalitas ad Analogiam non sufficit; alioqui ignis A. & ignis B. in ratione causæ, & binarius ac quaternarius in ratione dimidii quaternarii & octonarii essent Analogi; nam sicut se habet ignis A. in ratione causæ ad effectum, ita & ignis B. Item sicut se habet binarius in ratione dimidii ad quaternarium, ita se habet quaternarius in ratione dimidii ad octonarium; illa autem sunt univoca ut patet: debet igitur ratio nomini Analogi accommodata, esse simpliciter diversa, id est, propriè in uno Analogorum reperiri, in alio impropriè, cum similitudine tamen, cum eo, cui propriè convenit, sic homo & pratum respectu nominis risus sunt Analogata proportionalitatis: quia risus propriè homini, & prato non nisi impropriè convenit, cum hac tamen similitudine ad risum hominis, quod sicut risus hominis significat bonam illius dispositionem, ita risus prati, sive potius viror prati, bonam prati constitutionem significat: & hæc non malè à nonnullis dicuntur æquivoca à consilio, in eo æquivocis à casu opposita, quod illa habeant idem nomen sibi impositum ex industria, propter similitudinem unius cum alio; hæc verò quod casu & præter intentionem imponentis. Sed

xxxvi. Petes, quomodo proportionalitas distinguatur à proportionem.

xxxvii. Respondeo, proportionem esse simplicem relationem seu habitudinem unius ad aliud, ut causæ ad effectum, dimidii ad duplum: proportionalitatem verò esse comparisonem proportionum inter se; ut in exemplis ignis & binarii supra allatis.

DUBIUM V.

An dari possit ratio communis Analogis attributionis & proportionalitatis.

xxxviii. D. Vbiū procedit de ratione communi 1° intentionali & intrinseca Analogis, eo sensu, quod dicunt Authores rationalitatem esse communem univocam 1° intentionalem & intrinsecam Petro & Paulo; vel secundum nos, de 2° intentionali secundum modum significandi tantum. Hoc supposito, sit

RESOLUTIO.

xxxix. D. Ico: ab Analogis attributionis & proportionalitatis ut sic sumptis, non potest abstrahi ratio communis 1° intentionalis & intrinseca juxta sensum dictorum Authorum; vel secundum nos, secundum modum significandi tantum.

xxxx. Probatur, quia alioqui non essent Analogi, sed univoci, ut consideranti patebit; nam haberent rationem absolutè eandem, & non simpliciter diversam ac proportionaliter eandem, vel partim diversam & partim eandem, ergo, &c.

xxxxi. Nec dicas, animal, pulsus & medicinam in eo convenire, quod dicant ordinem ad sanitatem; nam ut dicunt ordinem in communi ad sanitatem, non sunt Analogi; alioqui duo animalia, duo pulsus, &c. respectu nominis sanum essent Analogi, quia etiam dicunt ordinem ad sanitatem: sunt tamen ex dictis num. 34. univoci; sed quia dicunt talem & talem ordinem, à quibus ordinibus ut talibus non potest abstrahi dicta ratio communis univoca.

xxxxii. Quæri hic solet 1° an dependentia seu prioritas & posterioritas participationis rationis communis, item an transcendentia, id est, inclusio rationis communis in Differentiis contrahentibus oblit univocationi?

xxxxiii. Respondeo neutram obesse: non 1°, quia dependentia illa non relucet in ratione communi entis, sed in Differentiis contrahentibus, ut supra monstratum est: non etiam 2^a, quia licet ipsæ Differentiæ concipi non possent sine ratione communi entis v. g. (quod tamen falsum esse patet ex dictis de Individuo & Differentia) posset tamen ens ab illis perfectè abstrahi, quod ad univocationem sufficit.

xxxxiv. Confirmatur, si dependentia obesset univocationi, jam substantia non esset univoca respectu materiæ & formæ substantialis; Accidens univocum respectu quantitatis & qualitatis; qualitas univoca respectu potentiae & actus; quia inter hæc est dependentia; quæ tamen dici non possunt, ergo, &c.